

Θεόδωρος Κολοκοτρώνης: Τα αγάλματα του αρχιστράτηγου, ο μύθος και το λάθος

[Επιστήμες, Τέχνες & Πολιτισμός](#) / [Ιστορία, Αρχαιολογία, Παλαιογραφία, Στρατιωτικά & Εθνικά θέματα](#) / [Κοινωνιολογικά \(κοινωνική πρόνοια & οικογενειακά θέματα\)](#)

Θεόδωρος Κολοκοτρώνης. Ένα όνομα απολύτως συνιφασμένο με την Ελληνική Επανάσταση. Όταν ακούει κανείς για το 1821, την 25η Μαρτίου και την Εθνική Παλιγγενεσία, είναι ένα από τα πρώτα ονόματα που θα του έρθει στο μυαλό, αν όχι το πρώτο. Ο αρχιστράτηγος, ο «Γέρος του Μοριά», συνέδεσε το όνομά του με τον Αγώνα και δικαίως έχει περίοπτη θέση στην ιστορία αλλά και το θυμικό των Ελλήνων, ακόμα και 200 χρόνια μετά. Για αυτό τον λόγο, άλλωστε, η μορφή του έχει αποτυπωθεί σε πίνακες, νομίσματα και φυσικά σε αγάλματα που κοσμούν τη χώρα μας.

Ο έφιππος ανδριάντας του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη στην Αθήνα.

Πηγή: INTIME / ΦΙΛΙΠΠΙΔΗΣ ΓΙΩΡΓΟΣ

Ο Θεόδωρος Κολοκοτρώνης βρίσκεται σε πάρα πολλές πόλεις της Ελλάδας, στέκοντας πάντα αγέρωχος πάνω στο άλογό του, έτσι ώστε να θυμίζει σε όλους όσα συμβόλισε και πρόσφερε για το Έθνος ο ίδιος, και οι υπόλοιποι Ήρωες του 1821. Ποια είναι, όμως, η ιστορία πίσω από τα πιο γνωστά αγάλματα του «Γέρου του Μοριά»; Τι συμβολίζει η επιλογή του έφιππου ανδριάντα, πού δείχνει ο Κολοκοτρώνης και ποιο είναι το λάθος στη στάση που επιλέχθηκε για αυτά τα έργα τέχνης;

Η ιστορία του έφιππου ανδριάντα του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη

Ένα από τα σπουδαιότερα έργα νεοελληνικής γλυπτικής, που φέρει την υπογραφή του Τήνιου γλύπτη Λάζαρου Σώχου, είναι ο μνημειακός έφιππος ανδριάντας του ήρωα της Ελληνικής Επανάστασης, Θεόδωρου Κολοκοτρώνη, που δεσπόζει στην Πλατεία Κολοκοτρώνη αλλά και στο κέντρο του πάρκου Κολοκοτρώνη στο Ναύπλιο. Είναι το πρώτο έφιππο άγαλμα (1901) της νεοελληνικής γλυπτικής. Το 1884, σαράντα χρόνια μετά το θάνατο του Κολοκοτρώνη, που έφυγε από τη ζωή το 1843, στο Ναύπλιο αποφασίστηκε η ανέγερση έφιππου ανδριάντα του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη. Ύστερα από καλλιτεχνικό διαγωνισμό, που προκήρυξε ο τότε Δήμαρχος Ναυπλίου Επαμεινώνδας Κωτσονόπουλος, ένας δήμαρχος που εργάστηκε πολύ για τον εξωραϊσμό της πόλης, προκηρύχτηκε η κατασκευή ανδριάντα του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη. Το 1891 εκτέθηκαν τα προπλάσματα των υποψηφίων στη Βίλα Τζούλια της Ρώμης και στο διαγωνισμό προκρίθηκε ο Λ. Σώχος, στον οποίο τον ίδιο χρόνο ανατέθηκε η δημιουργία του μνημείου.

Ο ανδριάντας δουλεύτηκε στο Παρίσι τα χρόνια 1891-1895, στο εργαστήριο που είχε παραχωρήσει στο Σώχο ο Γάλλος καθηγητής του στη Σχολή Καλών Τεχνών, Antoine Mercie στο boulevard Saint-Michel. Η χύτευση του ανδριάντα του Κολοκοτρώνη έγινε σε δύο αντίτυπα από ορείχαλκο (κράμα χαλκού) στο χυτήριο των αδελφών Τιεμπώ. Το υλικό προερχόταν από κανόνια της Επανάστασης, που

υπήρχαν στο Κάστρο του Παλαμηδίου. Για να αποδώσει τον Κολοκοτρώνη, ο Σώχος μελέτησε τα πρόσωπα των εν ζωή συγγενών του, χρησιμοποίησε εκμαγείο που είχε ληφθεί από το νεκρό Κολοκοτρώνη και σήμερα βρίσκεται στο Εθνικό Ιστορικό Μουσείο, διάβασε τα απομνημονεύματά του, είδε τη φορεσιά και τον οπλισμό του και μελέτησε ακόμη και την ιπποσκευή του. Απέδωσε έτσι ρεαλιστικά και με ιστορική αλήθεια όλες τις εξωτερικές λεπτομέρειες, αλλά κυρίως απέδωσε το θάρρος και τα ιδανικά σε ένα άγαλμα, που κοσμεί την Ελλάδα με το μεγαλείο του και τις ιδέες που συμβολίζει.

Ο Θεόδωρος Κολοκοτρώνης δείχνει πάντα μπροστά...INTIME / ΜΠΑΛΤΑΣ ΚΩΣΤΑΣ

Το παρασκήνιο με την περικεφαλαία το και «κρυφό» μήνυμα του γλύπτη Σωχού Όπως αναφέραμε, ο Λάζαρος Σωχός είχε μελετήσει κάθε πτυχή της ζωής του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη. Ήθελε να τον αποδώσει όσο το δυνατόν καλύτερα και το έργο του να θυμίζει το πώς ήταν στην πραγματικότητα ο «Γέρος του Μοριά». Ο Σωχός είχε δημιουργήσει, λοιπόν, έναν Θεόδωρο Κολοκοτρώνη με μακριά μαλλιά πίσω και ξυρισμένο το εμπρός μέρος του κεφαλιού. Ένα «στιλ» που συνήθιζε να έχει ο Αρχιστράτηγος από τα χρόνια της συναναστροφής του με τους Αρβανίτες, που το είχαν υιοθετήσει εκείνη την εποχή. Η επιτροπή που ήταν υπεύθυνη για την κατασκευή του μνημείου, ωστόσο, αντέδρασε και ζήτησε από τον γλύπτη να τοποθετήσει μια μεγαλοπρεπή, αρχαιοελληνική, περικεφαλαία σαν αυτή των Σπαρτιατών. Όπως και έγινε.

Το 2002 το άγαλμα του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη αποσυναρμολογήθηκε σε πέντε μέρη για να συντηρηθεί. Εκεί, λοιπόν, στη βάση της περικεφαλαίας του

αρχιστράτηγο βρέθηκε το κρυφό μήνυμα. Στη μέσα πλευρά υπήρχε μια σημείωση που έγραφε «Παρά την θέλισιν του Σώχου, Κολοκοτρώνη μου ξαναφόρεσε την περικεφαλαίαν, Σώχος, Paris 1909». Ο γλύπτης Λάζαρος Σωχός, είχε βρει τον τρόπο να περάσει το μήνυμά του και να κάνει σαφή τη θέση του, για το περιεχόμενο τη διαφωνίας του με την επιτροπή που ήταν υπεύθυνη για τον έφιππο ανδριάντα του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη.

Πού δείχνει ο Θεόδωρος Κολοκοτρώνης

Ο «Γέρος του Μοριά» παριστάνεται έφιππος με το αριστερό χέρι να κρατάει τα ηνία του αλόγου και με το δεξί να δείχνει προς τα εμπρός. Το σύνολο του έργου είναι επιβλητικό και η αγέρωχη μορφή του Κολοκοτρώνη αποπνέει μνημειακότητα. Ο Κολοκοτρώνης ευθυτενής ιππεύει αρσενικό άλογο, κρατά με το αριστερό χέρι τα χαλινάρια και με το δεξί τεντωμένο δείχνει μπροστά. Το κεφάλι του Κολοκοτρώνη είναι στραμμένο προς τα αριστερά.

Όλη η ένταση της σύνθεσης συγκεντρώνεται στο δείκτη του δεξιού χεριού, που είναι τεντωμένος ίσια μπροστά. Το κεφάλι στρέφεται στους άλλους αγωνιστές, τους δείχνει το στόχο που πρώτος έχει αντιληφθεί, τους δείχνει σαν στρατηγός τον εχθρό, που πρέπει να πολεμήσουν. Όλη η στάση του εκφράζει δύναμη, ορμή και αποφασιστικότητα. Ο δείκτης του χεριού χαράσσει συμβολικά το δρόμο μπροστά, δείχνει το μέλλον. Εκφράζει το όραμα της ελευθερίας που κατακτιέται με αγώνες και θυσίες. Κάποιοι μελετητές λένε ότι δείχνει προς την Κωνσταντινούπολη. Μόνο που το άγαλμα έχει μετακινηθεί από την αρχική θέση στην οποία ήταν προορισμένο να στηθεί και η μετακίνησή του έχει αποπροσανατολίσει τους ερευνητές, οι οποίοι εικάζουν διάφορα.

Ο έφιππος ανδριάντας του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη στο ΝαύπλιοINTIME / ΜΠΟΥΓΙΩΤΗΣ ΒΑΓΓΕΛΗΣ

Το «λάθος» στον έφιππο ανδριάντα του «Γέρου του Μοριά»

Η επιλογή του Σώχου να παραστήσει τον Κολοκοτρώνη έφιππο δεν έγινε απλά, για να προσδώσει κύρος και μεγαλοπρέπεια. Το άλογο το χρησιμοποιούσε καθημερινά ο Κολοκοτρώνης. Ήταν βασικό στοιχείο γρήγορης μετακίνησης και αιφνιδιασμού στον ανταρτοπόλεμο, που κυρίως διεξήγαγε νικηφόρα απέναντι σε έναν πολυάριθμο εχθρικό στρατό. Το μεγαλόσωμο άλογό του έχει ακριβώς την ίδια στάση, την ίδια θέληση, την ίδια αποφασιστική ορμή με τον ιππέα του. Έχει περήφανα όρθιο τον λαιμό του και προβάλλει το μέτωπο επιθετικά. Έχει σηκωμένο το αριστερό μπροστινό πόδι του σε ελαφρύ βηματισμό και ανασηκωμένο το πίσω δεξιό. Δεν πατά και με τα τέσσερα πόδια του σταθερά και ήρεμα στη γη. Τα υψωμένα πόδια δεν δείχνουν μόνο κίνηση και ανησυχία. Από ορισμένους αυτή η κίνηση θεωρείται συμβολισμός της σχέσης του αναβάτη με τον ηρωισμό και τον ένδοξο θάνατο στη μάχη. Συνθετικά ο κάθετος άξονας του κεφαλιού του αλόγου δένει αρμονικά με τα δύο κάθετα σίγουρα πόδια και έρχεται σε αντίθεση με τη γεμάτη δύναμη καμπύλη του λαιμού, αλλά και τις μυώδεις καμπύλες της ράχης,

του λαιμού και της κοιλιάς του αλόγου, ιδίως όταν παρατηρούμε το άλογο από το πλάι.

Η στάση του αλόγου του Κολοκοτρώνη θεωρείται περίεργη, γιατί στη διεθνή γλυπτική γλώσσα είναι γνωστό ότι, εάν το άλογο του έφιππου ατόμου έχει και τα δυο μπροστινά του πόδια στον αέρα, σημαίνει πως αυτό το άτομο πέθανε στη μάχη. Εάν το άλογο πατά στη γη το ένα του μπροστινό πόδι και έχει το άλλο πόδι στον αέρα, τότε αυτός πέθανε αργότερα, από τραύματα που υπέστη κατά τη διάρκεια των μαχών. Εάν το άλογο έχει και τα τέσσερα πόδια στη γη, τότε το άτομο αυτό απεβίωσε από φυσικό θάνατο. Κι όμως το άλογο του έφιππου Κολοκοτρώνη έχει το ένα του πόδι στον αέρα, αν και είναι γνωστό πως ο Κολοκοτρώνης δεν πέθανε από τραύματα της μάχης, αλλά στις 4 Φεβρουαρίου 1843 από εγκεφαλικό επεισόδιο που υπέστη μετά το γλέντι για το γάμο του μικρού του γιου Κωνσταντίνου. Καλλιτέχνης και Αρχές ήθελαν να αποτίσουν ένα αιώνιο φόρο τιμής στον ηρωικό άντρα και παρέβλεψαν του κανόνες της διεθνούς γλυπτικής πρακτικής. Το έργο αποπερατώθηκε το 1894 στο Παρίσι, μεταφέρθηκε στην Ελλάδα το 1895 και παρέμεινε πέντε χρόνια στις αποθήκες του Οπλοστασίου του Ναυπλίου, που ήταν μονάδα του Στρατού με σκοπό την επισκευή και παραγωγή οπλισμού και πυρομαχικών, η οποία άρχισε τη λειτουργία της μετά την Επανάσταση του 1821 στο υπό σύσταση ελληνικό κράτος και συνέχισε κατά τον 19ο αιώνα.

Ο έφιππος ανδριάντας του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη στην ΤρίποληPinterest

Τα άλλα αγάλματα του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη

Όπως αναφέραμε, σε πολλά σημεία της Ελλάδας, ειδικότερα στην Πελοπόννησο και κυρίως στην Αρκαδία, υπάρχουν αγάλματα του Αρχιστράτηγου της Ελληνικής Επανάστασης. Ο Θεόδωρος Κολοκοτρώνης έχει «τοποθετηθεί» σε περίοπτες θέσεις, με επιγραφές που είναι εμπνευσμένες από τα απομνημονεύματά του. Μια από τις φράσεις που έχει τοποθετηθεί σε άγαλμά του, για παράδειγμα, στο Γαλάτσι από τον σύλλογο των Πελοποννησίων της πόλης είναι η γνωστή «Εις εσάς μένει να ισάσετε και να στολίσετε τον τόπο, οπού ημείς ελευθερώσαμε· και, δια να γίνη τούτο, πρέπει να έχετε ως θεμέλια της πολιτείας την ομόνοια, την θρησκεία, την καλλιέργεια του Θρόνου και την φρόνιμον ελευθερία», από τον λόγο του στην Πνύκα.

Από τα πλέον γνωστά αγάλματα του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη, βέβαια, είναι αυτό του Ναυπλίου, κατασκευασμένο και αυτό από τον Λάζαρο Σωχό και ίδιο με αυτό της Αθήνας, αλλά και εκείνο στην πλατεία Άρεως στην Τρίπολη. Άγαλμα του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη συναντάμε και στα ιστορικά Δερβενάκια. Έφιππος

ανδριάντας του «Γέρου του Μοριά», έχει τοποθετηθεί τα τελευταία χρόνια και στο Ραμοβούνι Μεσσηνίας, το μέρος όπου γεννήθηκε στις 3 Απριλίου 1770 ο Αρχιστράτηγος της Ελληνικής Επανάστασης...

Το άγαλμα του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη στα Δερβενάκια. INTIME / ΚΩΝΣΤΑΝΤΟΠΟΥΛΟΣ ΒΑΣΙΛΗΣ

Με πληροφορίες από athenssculptures.com, Wikipedia, newsbomb.gr